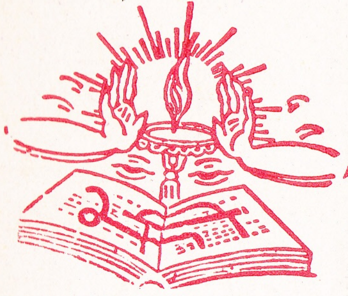


क्रौ पुस्तकालयया प्रकाशन

- ☐ लू सः
- ☐ छगू दिप छगू लाश
- ☐ हाब्लासा

गनं गनं 'लूसः' लुया वःथें स्यूंगु 'छगू दिप छगू लाश' छ्वया: वःगु छुं किचः जकः खःसा थौं 'हाब्लासा' त्वयेके खंगुलिं पिकाकयात तःधंगु उत्साहं पाच्युंगु दु।

ह्याउँनिभाः लुयाःवये न्ह्यो स्यूंगु आक्सय् हाब्लासा वा पल्पसा छकः पिलिक्क थौबले नं अन्धकार पट्टा मदय्क बिस्यूं वनी। जिमिस र्मातइ तयाथें सकल जनतां नं थुकियात नालाः काल धाःसा पिकाकया थुगु पलाः थासय् हे लाःगु वाः ताय्के।

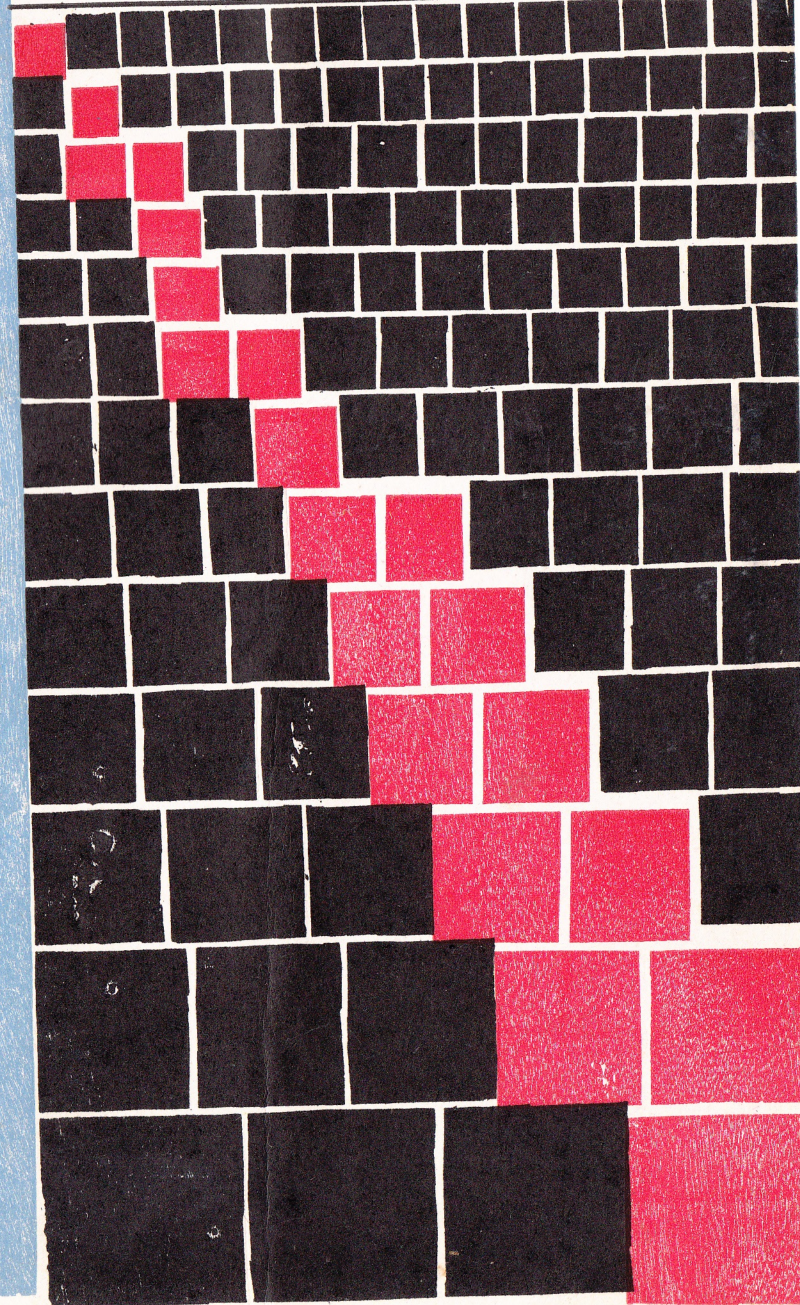
'हाब्लासा' त्वयेकेत च्वमिजुं थःगु चिनाखँ छपुचः पिकाकयात लःह्लाना ब्यूथें थःथःगु मन्तब्य बियाब्यूपिं मा. धौभारीजु व प्रो. माणिकलाल श्रेष्ठ जुप्रति पिकाकपाखें धन्यवाद देछाया। थथेंतुं हाब्लासायात सफूया रूपय् पिब्वेत थासाया ज्याखँय् ग्वाहालि यानाब्यूम्ह भाजु पद्मरत्न तुलाधरयात धन्यवाद मब्युसे गथे च्वने। अले, हाब्लासा त्वयेकेगु ज्याय् फुथें चा.थें ग्वाहालि थेंका ब्यूपिं सकसितं नं पिकाकपाखें धन्यवाद देछाये।

—पिकाक

मदन प्रिंटिग प्रेस, असं, बालकुमारी, ये॑

योगेन्द्र प्रधान

हाब्लासा



पुस्तकालय प्रकाशन

हा ब् ला सा

○ योगेन्द्र प्रधान

ने. सं. १०९८ (२०३५)
छापां : ६०० गू
मू : ४.००

ब्याक्क वां च्वमियाके

पिकाक : भ्री पुस्तकालय, ख्वप ।

धलः पौ

१.	फुजिमाया नुगः ज्वनाः ...	१
२.	सुनां ज्वनेफु छह्म दोषी ...	४
३.	सुल्प्यातय् स्यना-भतूतय्त ...	८
४.	ह्मगसय् नं छ्पु स्या-चुपि ...	१२
५.	मुक्तिक्षेत्र व घण्टाघर	१६
६.	कथित विकासया न्ह्यपुइ	१७
७.	सतार : ऋापा क्हिल्लाया	२०
८.	सूर्ययात म्हुछिइ फुंपि ऋी ...	२१
९.	आत्मसमर्पित, ख्वाउँहि	२५
१०.	छुँयागु परिवेसय्	२८
११.	जिगु आज्जु गन जि थ्यंकेत ...	३०
१२.	इनाप छह्म भियतनामियागु ...	३३
१३.	गंगा छंगु अमर ...	३४
१४.	खालु नं चाकु धकाः ...	३५
१५.	गुपचुप समुद्रया ह्मय्	३७
१६.	पाल्चा च्याकें हे माःसा ...	३९
१७.	भियतनामया लिच्वय्	४०
१८.	हाब्लासा जि खनाकथं– प्रो. माणिकलाल	४१

हाब्लासा छपुलु

भाजु योगेन्द्र प्रधानजुया चिनाखँ मुना– 'हाब्लासा' छपुलु स्वयांलि जि खंगु निऋोखँ च्वय्गु औसर दःगुली जितः तस्सकं लयता वल। जि मनं तुनाथें योगेन्द्रजु अनेक विघ्न वाधा लिसें ल्वाल्वां आजु थ्यंकेगु थःगु लँपुइ न्ह्योज्याना दिइगु अजं दःनि– थ्व तस्सकं सन्तोषया खँ खः । खःला छपुलु जक स्वयाः हाब्ला-साया विषये जि छु हे च्वय्फइ, अथेजूसां जितः थथे च्वन– भाजु

ने. सं. १
ह्लापां :
मू : ४.
ब्याक
पिका

योगेन्द्र ह्लापास्वया: आ: आपा:हे सचेत व सम्वेदनशील हाब्लासाय् च्वंगु छपु छपु दत्तले चिनाखँत हृदयस्पर्शी अले यथार्थ चित्रण । सूर्द्योया ज: मथ्यनिगु थासे तकनं कवित थ्यनि धा:गु धात्थें हे ख: खनिसा । जुगानजुगनिसें आ:तकनं शोषण व पीडां मुक्त मजूपिं ढ्वापाया मतार दाजुकिजापिनिगु दीन-हीन जीवन, शोषकतय्गु ह्लातिं थ:गु बुँ लित काय् मफुह्म कान्छा मगर, अले छफुति हिया निंतिं नकतिनि बूह्म मचायात सिमन्टी बँय् भांग्रा छकुतिं भुना: त्व:ता वने मा:ह्म मां– थजापिनिगु दयनीय अवस्था पाखे मिखा ब्वय्का स्वय्बले सुयागुजक नुग: खुल्ल ममिनि । आर्थिक नाकावन्दीया प्रतीक छ्यालापुह्लिया छ्वासय् तछ्याना त:गु चाया थलबल, प्वा:छग: जायेकेत (थ:ह्म) आगंद्योनापं मिया नइपिं सुल्प्यातय् स्यना भत्तुत, उन्नतिया पंग: जुयाच्वंपिं अनेक सुसुत, अले अनेक वाध्यताया धल:पौ थुपिंहे ख: । थौंया वास्तविक सत्यता– जवतक थजा:गु कुप्रवृत्ति हांलिसें लिना: वांछ्वय् फैमखु तवतक क्वीसं सुख सीमखुनि, थ्वनं यथार्थ सत्य ख: । त्यादिखे लीपिं लाय्फ्काकयात, सुल्प्यातय्गु गुनगान याना: पोंगा पुइपिं स्यना भत्तुत दत्तले क्वीगु दे थहाँ वनि मखु धैगु कविया धापू– उकें ख्वाउँगु भुतू क्वाकेगु, ख्यूँगु क्वथाय् पाल्चा च्याकेगु, अय्लाया शूरें हालिगु म्ये मन्यंसे अमर शहीद गंगालाल, न्गुयेन ट्राई थें जा:पिनिगु वीरगाथा न्यंकेत गायकतय्त इनाप याना दीगु तस्सकं उचित । शोषित व पीडीत जनताया पक्ष कया: इमित शोषणं मुक्त याना: थ:गु देयात "मुक्ति क्षेत्र" याय्गु कवियागु कुत: तस्सकं सराहनीय जू– थुगुकथं भाजु योगेन्द्रजुं छह्म साहित्यकारयागु उत्तरदायित्व पूर्ण यानादीगु खनेदु । वय्क:यागु च्वसां च्वापोया दुने सुलांच्वंह्म हाब्लासायात पिल्ह्वका: सारा देशे व्ललल थिका बिइ धैगु त:धंगु विश्वास ।

ख्वप– मा. धौभारी
२०३४।१०।१६

फुजियामाया नुग: ज्वना: दनिपिं छ सित धायेवं

पोष्टमार्टम याना स्वया
खुसि सिथय् फ्वंजाया: चत्ताबानाच्वंगु
थ:गु लाशयात,
छाय् ?
कथित जिगु मृत्युइ जित: शंका वं ।
छाय् ?
सुनां सी–गा फायेका बिइवं हे
सु सित धाइगु खँय् जित: शंका वं ।
ह्लया छगू छगू अङ्ग किया: स्व:लिसे
लिस: लुइगु जिगु न्ह्योनय् ––
पा:या चिकिचाव्यागु लंय्

चुलुया: क्वद:गु मखु
न त छह्म राई वा छह्म लिम्बु
थ:गु खुकुरीया धा: परीक्षा या:गु हे,
जित: ला
"लोहँ दायां खौ दायां ... ..." ह्मितुह्मितुं हे
नमुगलं छ्यानाब्यूगु दु थ्व ह्लातय्,
"यकुं दाला" कासाया दथुइ
गुच्चां कयेका ब्यूगु दु थ्व मिखाय्,
धात्थेंला खुसिइ क्वपवाये ह:गु जित:
ऊर्मि चिका:
धाये छखें मोहनी ख्यला:।
छाय् ?
जि थथे छक: धयाबियागु दु
थ्व बोक्सावोक्सीतय्गु पला:या विरोधय्–
"द्वंपा ख: कीगु
त्वहं दुने नं छगू आत्मा खंकेत स्वयेगु,
त्वहं ला जुइ त्वहं हे जक
ह्लातय् मुग: मज्वंका
भुतू मक्वाइंपि को ख:सा
छ्यानाविइमा: थ्वैत
ख: तछ्याना:।"
छाय् ?
जि छक: थुकथं हालाबियागु दु
थ्व किच्चक व किच्कन्यातय्गु मिखाया विरोधय्–
"श्रृष्टिया मचा–छचँय्
मनू फुक्क उत्थें मखु
मनू ला पिल्ह्वइ छह्म थें छह्म पाका:,

उत्थें जुइगु
व ला यिमिगु कुत: ख:,
छ्याक:गु सिपुतिइ
रन्दा छ्यलेसयेकुगुया फल ख:,
उकें मात्र आक्सय् थस्वया: म्वायेगु नं अपराध ख:।
मुगलं च्यूगु ह्ला:
गुच्चां क:गु मिखा घाना:
म्हुतुप्वा: तिइगु नं अपराध ख:।"
जब ज्याभलं थ:गु नुग: किया स्वये
ज्वालामूखीया म्हुतुइ
ग्वाराग्वारा दासि वयाच्वंगु लाभा चिल्लाय्दनी–
"जिगु कथित हत्याय्
जिगु कथित मृत्युइ
भूलुखातय्सं ह्लिनय् हे मिखा कनेत्यंगु दु।
ह्मय्खाया पपू छुनात:पिं क्व:त ब्वयेत्यंगु दु।
धात्थेंला ब्छासय् छ्यालापुन्हि मखु
अबसं च्वंगु भुतूया आत्मा द्वँचिनेत्यंगु दु।
अरे ! जि थें हे कथित लाशत
थ:त थम्हं हे छक: पोष्टमार्टम याना स्वयेमा:गु दु।
मखुसा एटना अन धात्थें हे लाश जुइ
गन फय् वया: नं सिमा सनेगु थाय् मदु।
अन मोनालोआ धात्थें सीक जुइ
गन खुसि खुसि जुया: वा: वन्ने धा:सां दचां तछ्याये मफु।
अन फुजियामा धात्थें हे ख्वाउंथिइ
गन मि मि जुया: ब्वये धा:सां मिजला दने मफु।

(२०२५–३) (सितु दँ ४/ल्या: २४)

ने. सं. १
छापां :
मू : ४.

ब्याक

पिका

सुनां ज्वनेफु छम्ह दोषी मांयात गन मामं सःतिइ छम्ह सच्चा काय्यात

नसंचा दुस्वये मलाकं हे
छह्म मामं त्वःता थकिइ
म्वाथः छंकू लायाः
सिमेण्टया ख्वाउँगु फलय्
थःम्ह मचायात ।
व छम्ह मां खः
(सायद छम्ह अपराधि नं)
तर सुनां ज्वनेफु वैत
'छ दोषी' धकाः
गनतक्क छम्ह साहेबी
ब्रेसियर वांव्छयाः
उकुसमकुस दनाच्वनी ।

डाँफे कुंगलं मात्तु मायेकाः
माहिला मगर
कन्हय् हानं म्हुइमाःगु
न्हू सतकया पिच्चु लँ त्वपुइत
ल्वहंकुचा छ्यानाच्वनी ।

व छम्ह काय् खः
(सायद छम्ह निर्मोही नं)
तर सुनां धायेफु वैत
'छ थःगु गामय् हुँ' धकाः
गन तक्क वैके थः बूगु चाय्
सिनाज्या वयाः नं
पुवाचा थुनेत ह्लाःपतिचा दिकेगु तक्क नं हक मदु ।

करेण्ट ब्वाँय् वनाच्वंगु तारय्
छगः बल्ब यग्गानाः च्यानाः विइमफुगु
ख्यूँगु ताःहाकःगु लँय्
हकाहक हे
ल्वहँ थें छाःगु ह्लातसं
स्वां छप्वः काच्कुच् यानाविइ ।

व छप्वः स्वां खः
(सायद हः लद्याये धुंगु नं)
तर सुनां धायेफु वैत
'छ स्यंम्ह' धकाः
गनतक्क सगरमाथाया मुलय्
त्वाःदेवा दयेकीपिं अरनिकोतय्सं
पारोमत च्याकाः
कामदेवीया मूर्ति कियाच्वनी ।

रेष्टूराँया चिपगु ग्लास स्युस्युं
छम्ह मचा क्रुकुक्क न्ह्योवयेकी
थस्वये मलाकं हे
चाराक्क ! ··· ··· न्यतालय् न्याप्ति बां सिइदइ
छाय् ?
थ्व नं छगू थाय् खः
गन 'डैडी' व 'मम्मी' या मुलय् च्वनाः
छथ्वः मस्त 'मचा–रेल' गयाः भृकुटी मण्डप
चाहिला च्वनी ।

ठेलला घ्वाघ्वां पचिनय् क्योम्ह छम्ह भरीया
थःगु म्हुतुइच्वंगु ई कयाः घालय् पानाच्वनी,
लिस्वये मलाकं हे
घुईक्क वैत टचाक्सि ध्वाये धुंकी
छाय् ?
थ्वनं छगू थाय् खः
गन छकू क्वथाय् हे
नया सनूत तँ तँ चिनाच्वनी
मनूया म्हुतु हे फिक्दानी यानातइ
छम्ह मनूया निंति ·· ··· ।

उफ् ! छम्ह दोषी मां
उफ् ! छम्ह निर्मोही काय्
उफ् ! छफ्वः चरीत्रहीन स्वां
थुमिगु निंति खः थुमिगु निंति
च्च ! रेष्टूराँया मचा
च्च ! ठेललाया भरोया

खः थुमिगुनिंति थुमिगुनिंति ··· ···।

अरे ! मंञ्जुश्रीया वरद ह्लातं व्हैवःपिं स्वांत
अरे ! मेची व कालीं पाखुयातःपिं प्रत्येक मत
पूर्वपाखें ह्वलाहःगु अवीरं
छिमित सःतुगु दु फागु म्हितेत
एभ्रेष्ट निसें कयाः
सीतां घ्वाइँकासा म्हितःगु चा–धी तक्क नं
छिमिगु चुप्पाया प्रतिक्षाय् ख्वैच्वंगु दु
ताहाकःगु शरदयानिंति ।
वा, टेबुलं कुतुँवनाः छचालब्याल जूगु
रेष्टुराँया ग्लासकुचा जुयाः मखु
नो–ख्वं थाःगु ब्वहःतय्गुनिंति
बँ थिइमनंगु पालितय्गु विरोधय्
छगू सः जुयाः पिज्वैब्यु
वा, थःत थःहे नवयेकाः
गंपः दुने क्वचिनातःगु ध्वग्गी गुन्द्रु जुयाः मखु
मिखा छकः हे व्हासुलंके मखंकाः
ज्याभः थाका जुइमाःगु ह्लाःतय्गुनिंति
लुसि मज्यःगु पतिया विरोधय्
छगू बः जुयाः पिब्वैब्यु,
छाय् ?
सर्गः ला अन हे जक चक्कनी
गन त्वयेधुंगु व्छमात
छम्ह थें छम्ह उत्थें जुयाः
पाछचुछचुं ब्वीं प्याखं हुलाच्वनी ।

(२०२५–४)

(सितु दं ४/ ल्याः २४)

सुल्प्यातय् स्यना–भतूतय्त

सिंमां मचाय्क मचाय्कं हे
स्वां ह्वये न्ह्यो कं बुयाविइ
छयेँगू – देब:यात ध्वंलाना:
हिनुलिइ चुप्पा ननं सँसित सि जुया: ब्वलनाविइ ।
अथेनं ग्या:–ल्वचं थिइका:
सुल्प्यातय् स्यना–भतूत लिलिचिली
लुसिकापी तया: छम्ह सि स्यायेत,
च्वाक्क स्वीगु सिइक सिइकनं
स्वां थ्वये न्ह्यो छपु कं लियेत,

वरू यिपिं
मृत्यु खना: बिस्यू व:म्ह हत्यारां फइगु ह्लाती
'वरदान ल:ह्लायेत छुंछां मालाच्वनो;
वरू यिपिं
स्विँ स्विँ लिकया यंकगु म्वा:गु हि
सुल्प्यातय्के दुथंगु स्वस्वं म्वानाच्वनी
फगत फिसलय् थुनेयंकगु सुन्तलामा थें
अथेनं धक्क यिपिं
(ह्लाय् ध्येना: सर्ग: खने थें)
'जि दानी' धका:
थ:त व्छेकुव्छेकुं
ह्लिनय् च्याना: फुइत्यंगु मैन मत थें ।
अथेनं लट्ठ यिपिं
(अय्ला: धका: ल: त्वना: सुलिमं ध्वंलाकाच्वंपिं थें)
'जि पिवा:' धका:
ह्वगंगु भाजंया पगरी पुया:
बाऊ:गु ब्वीं थंकाच्वंम्ह आलुवा–ख्या:चा थें ।
मक्क यिपिं
'जि सगरमाथाया सन्तान' धका:
मक्क यिपिं
(देग:त लाशथें वाताहाँ च्वंच्वंसां)
'जिगु अरनिकोया देश' धका: ।

अरे ! सुल्प्यातय् स्यना–भतू,
जित: नुग:मछि
छिपिं थ: थम्हं हे छगू उपहास जूगु खना:
बस् छगू उपहास
फगत लत्ताईं व सुकाया मिखाफुसी न्ह्योवयेकुगु खना: ।

(छुहसु दुहाँवइ छचाक लत्ताई हिलेवं
छुहसु ताःपाइ कोलाछि सुका ब्येनेवं)
छिंपि पिवाः खः
तर स्यूला ?
छिमिगु मिखा क्वं क्वं हे
आकाशनापं त्वाय्चिनिंपि वामातय्त
दोहँतय्सं न्हुयावंगु दु ।
छिंपि सगरमाथाया सन्तान खः
तर स्यूला ?
छिमिगु हे कुसां कुयाः
धर्लिपतिकं कुमिचातय्सं म्ये हाःगु दु ।
छिंपि अरनिकोया देशी खः
तर स्यूला ?
छिमिगु हे पपू छुनाः
आगंद्योत समुद्र हाचांगाया वंगु दु ।
अरे ! उपहास !
उपहास !! उपहास !!!

छिंपि त्वगि ?
धात्थें छिमिगु थ्व त्वे ला त्वे हे मखु
खःसा हासा थानाः क्रिसि ख्याइपि क्रांक्रीतय्सं
छिमित मोहनी याःगु जक ।
छिपि नं क्वंगः खः

(थन अल्याख नुगः ख्वःपिं क्वंगःदु
थन अल्याख पप्वी घाःलाःपिं क्वंगः दु
थन अल्याख सिमां ब्यागःपिं क्वंगः दु)
त्वे खनाः मग्यास्ये छकः यथ्यें ब्वैब्यु

मेपिं अल्याख क्वंगःतयगु ख्वबि जुयाः ।
(मसांकैयागु अवतार कायेगु छुं मखु
बरु त्वगि जुयाः छकः स्वाना स्व
स्याः सहयाये गुलि थाकु)
त्वे खनाः मग्यास्ये छकः मिखा ज्वेप्यू
सुल्प्यातय्त पतिं धस्वाकाः ।
घडिया लंगूर थें
यन्त्रया च्यो मजुस्ये छकः तक्क दिनास्व ।
(खि थियावःह्म माकःलं थें
ह्लाः चुत्तुलाः फुइस्वाय्क जिन्दगी)
घालय् मखु
थःथःगु न्ह्यपुइ हे छकः चिरफार याना स्व ।
सुल्प्याया चिं क्वत्यःगु छपुछपु नसा
क्येलाक्येला लिकया व्छ,
(सायद हिपाँय् ख्वःगुदइ उकी दुनें
छिंपि स्यनाभतू जुइ माय्क)
स्वां थ्वये न्ह्यो कं लिनाव्छ
सँसि, सि, ल्ययाःल्ययाः लुसिकापी बलिबिया व्छ ।
खिति च्वतुइक साबुंथानाथें
ह्म याउँया वनो छिमिके अले
तःफोस्वां हिसिदय्क न्हाय्पं कत्ती मुसुकाइ
'वा खासे ...' हालिपिके अले,
लांथकुस्वां जिगिक्क सापः द्योने प्याखं हुइ
सामाज्याया म्ये हालिपिंके अले,
ओता ह्याउँया वइगु ह्लि
प्यन्हुसां ह्योंचाइ अले ।

(२०२९-७) (लबु १-१, १०९३)

म्हगसय् नं छपु स्या–चुपि
सुइतं ऊवाबियेत

सीह्म दनावइ धका: ह्मय् तैत:गु चुपि लुमंका: मखु
जि थ:गु फुसय् छपु स्या–चुपि तया: ह्येना
छाय्कि
जि स्यू – मिखा व्हातां चा:वलय् जक मखु
    ह्मगसय्तक नं जि सुइतं ऊवा बिइमा:गु दु
    सुइगुं लाख: पिइमा:गु दु ।
बरु व सु
मेपिं मखु
व सुं – मचा बूह्म मिसाया दुरुपिपिचाय्
    विष ल्ह्वयाबिइपिं ताहा:त ख:
व सुं – बासं च्वंव:ह्म बखुंया पपू
    वांन्यानाच्वंपिं गुलुभौ ख:
व सुं – ऊोलुंगा हे छाय् मज्वीमा
    खिप: चाय्त सनाच्वंपिं छुँत ख:
व सुं – मिन:गु छचें म्हुकेत मखु
    बाठरूमया ह्लाय्कं सिलय्त

    पालिहे त्वमपूगु पुखुलिं
    ल: थकयाच्वंगु दमकलत ख: ।
जिगु चेतना
न्ह्यलं ह्लाकेत स्वै थ्व सुं सुंतय्सं
जिगु ह्म
जि पिल्ह्वय् मा:गु लुखां दुने
सात्तुसालेत स्वै थ्व सुं सुंतय्सं
फारि बुं
जिगु ह्लाती चुप्पा नय्त म्हुतुसि बुइका त:सां
प:क्व: दुने गुखंलागितय्त स्वै जित: थ्व सुं सुंतय्सं ।
सलाई व तुकिचाया दथ्वी
छहू गोफय् थुपिं
पालि व बँया दथ्वी
छपु कं थुपिं
पित्या: व मरिया दथ्वी
छगू अनिकाल थुपिं ।
लखय् वा:गु विष थें
त:धंकेत स्वै थ:गु संसार थ्व सुं सुंतय्सं
तर च्यूता: दु जित:–
    माथं वंगु नुग:पाय्
    थाराथारा गंगु म्हुतुसि दिका:
    कय्कुना: म्वाय्मा:पिं ह्याउँमस्तय्सं
    दुरु मखु
    ल: त्वनेत हे नं विष घुतिनेमाली धका:
उकिं हे
आ: जिगु मिखाय्
गान्धिया सुलचं बुलुइ धुंकल

थ्व सुं सुंया खसुजक स्वैच्वनेत;
जिगु ह्लातय् तुतां स्वयाः नं
छ्पु स्या–चुपि माले धुंकल
(ध्याचलय् थः क्वःदै धकाः बः कयांजक मगाः)
जःखः कंळवाःत पाला पाला
थःत छिगु लं छ्याछ्यां वनेत
थ्व सु सुंया जंगलय् ।
आखिर जि नं ला सुं खः
जि सुं जुयाः हे म्वाये मास्तिवः
बरु व सुं–
ईन्क्लाब त्वःफ्यूह्म न्ह्याः खुसिया नाराय्
लुकुंबिइह्म निभाः मखु
थ्व सुं सुंतय्गु ख्वात्तुस्ये, ख्यूँगु सर्गः खुनाः
आतां सुथय् दनिगु कुरां थजुइब्यू ।
जि सुं, जितः मूहायेके न्ह्यो सिह्न ईकाः
किगःलं व्छाकाः व्छाकाः याइगु मानया मोह छाय् ?
जि सुं, जितः थ्व चिडियाघर दुने वांव्छये हइगु
ध्वग्गिगु राशनया बहिखाताय्
सहिछाप तयेगु बाध्यता छाय् ?
जि सुं, जितः थ्व पिनं खगः ग्वैतःगु
क्वथा दुनेया स्वतंत्रताय् मोह छाय् ?
का, प्यंकी म्वाक्क खगः हे त्वःधुइक
का, प्यंको म्वाक्क... म्वाक्क... म्वाक्क... ।
आहा ! जि पिहाँवयेमाःगु थ्व पिने
आहा ! जि वनेमाःगु थ्व पिने
आहा ! जि दनेमाःगु थ्व पिने,
जि दने थ्व पिनेया प्यदुवातय्

तुति चकंकाः
ल्हातय् स्या–चुपि लम्हुयाः
थ्वक्क हाले–
अरे ! पुगाःगु लँय् तक नं
लाकांयात ल्वसुके मफुगु तुतिया थुवाःत !
का, ल्हाः ब्यू छिपि नं वा
व सु सुंतय्सं चुइका यंकःगु
छिमिगु समाज्या लितकायेगु थ्व चुपि,
अरे ! घण्टाघर थ्वेनानं
सावेल पाछाया जुयेमाःगु ब्वह्या थुवाःत !
का, ल्हाः ब्यू छिपि नं वा
व सुं सुंतय्सं तिकाःयंकःगु
छिमिगु चःति लितकायेगु थ्व चुपि ।
का, ळवाब्यु व्छास्स...
थ्व तुसि खुयानैगु वाःया टेबुल खः
का, ळवाब्यु व्छास्स...
फगत ख्वाउँगु भुतू न्ह्योनेजक चि तइगु
थ्व चित्रगुप्तया फाइल खः
का, ळवाब्यु व्छास्स...
थ्व सुं सुंत सिनानं
सीक जुयाः म्वायेत स्वैंपि म्वाःचो खः
का, ळवाब्यु व्छास्स... व्छास्स... व्छास्स... ।
अरे ! थ्व चुपि थ्व स्या–चुपि
हि फुति... हि म्याः... ? ? ?
मखु मखु थ्व ला
ह्याउँह्म सूर्यया किचः खः ।

(२०२९–९) (जः ५)

मुक्तिक्षेत्र व घण्टाघर

बुलुबुलु मिब्वाला पिहाँवैच्वंगु मुक्तिक्षेत्र
थौं थ्व भुगुलुं च्वंच्वंह्म घण्टाघर
कास ! वैके बंदूक छपुजक दःगु जूसा
थ्व ब्लटिन पेपर जुयाः दनावैच्वंगु
तःतःजाःगु महलया छातो ह्वगंक कयेकल जुइ
गोलि ध्वाईं ... ध्वाईं ... ।
रानीपुखूलो क्वब्वानाः नं सिइमफुगु
आत्महत्यात खनाः विवस चाःसां
व आसाकुति–
मुक्तिक्षेत्र पम्हुइतिनि
बरु सुनानं
डाईनामाईत तछ्यानाः तःप्वाः यानाबिइमाः
थ्व मुक्तिक्षेत्रया म्हुतुप्वाः
खः थ्व मुक्तिक्षेत्रया म्हुतुप्वाः ।

(२०२९-९) (कुलां-१-१, २०३०)

कथित विकासया न्ह्यपुइ

किलं नयाः
प्वाः प्वाः गनेधुंगु शब्दकोषया दथुइ
देगलय् वंगल सिमा बूथें
पलाः पलाःपतिकं नक्चां न्हू जुइ
थन विकासया अर्थ ।
ह्लाःद्वँलाय् नाया वनाच्वंगु
आइसक्रीम स्वस्वं
आतापुति सुखूंचिह्म·मचा त्वालाहाँ च्वंथें
थ्व विकास विकासंजक त्वपुयाच्वंगु क्षितिजं
सूर्य पिहाँ वये मफयाः
थुरथुर खानाः आताहाँ च्वंच्वनेमाःह्म जिं ।
गुलि अविकसित जिगु परिवेश
थ्व कथित विकासया जुलुसय् ।
खः धकाः
थ्व विकासया सतकय् सही तयेमाःसा
जिगु अपील पौलय्
थुकथं च्वये मास्ति वः
कि जि विकास खनागु दु–

सतार : झापा जिल्लाया छ्थ्वः शोषित बासिन्दा

सालुस्ये च्वंकाः धुलं बँथिला तःह्म सूर्य
सतारया ह्मोस्तय् बुया वैच्वंगु सुन्दरीजलय् मोल्हू वइ
नसंचा इलय् हे ।
सतार – छगू जिन्दगो,
जिन्दगी छज्वः गोरूया जिन्दगी किंसि न्हुयावंगु पःक्वःया
जिन्दगी ह्लापाया जिन्दगो थौंया ।
सुइगु ह्लातं लाकाहयाः तया बिइफु ?
सतारया क्वाफ्ये जाय्क व हदवन्दी दुने तंगु हदबन्दी !
सुइगु घालं सहयाना विइफु !
सतारया म्हंछि ल्ह्वयातःगु ताहाःतय्गु विष !
मिखां न्ह्याये मदुगु फारिबुँया दथ्वी बन्दी सतार ।
पिभ्यगः निसें व्छासः वायेहःगु आँय्पातक नं बन्दी सतार !
म्हिगः बन्दी थौं नं बन्दी
द्यःलां पितिंकाच्वंम्ह द्यः सतार ।
सतार !
छफुति चःतिया छगः अन्न जकसां ब्यु धकाः
परंपरानिसें आः तक्क नं सुइके फ्वना छिमिसं बरदान,
मंत वइके फुत वीर्य
सित पुसा बिइगु सामर्थ,
वरु का बरदान छंगु हे बरद ह्लातय्
लाख सूर्य व्छया नं मगाःगु तान्वः
पिहांवइ अले छंके हे ।

(२०२९–१०)   (न्हू जः २०३४)

कथित विकासया न्ह्यपुइ

किलं नयाः
प्वाः प्वाः गनेधुंगु शब्दकोषया दथुइ
देगलय् वंगल सिमा बूथें
पलाः पलाःपतिकं नक्चां न्हू जुइ
थन विकासया अर्थ ।
ह्लाःद्वँलाय् नाया वनाच्वंगु
आइसक्रीम स्वस्वं
आतापुति सुखूंचिह्म मचा त्वालाहाँ च्वंथें
थ्व विकास विकासंजक त्वपुयाच्वंगु क्षितिजं
सूर्य पिहाँ वये मफयाः
थुरथुर खानाः आताहाँ च्वंच्वनेमाःह्म जिं ।
गुलि अविकसित जिगु परिवेश
थ्व कथित विकासया जुलुसय् ।
खः धकाः
थ्व विकासया सतकय् सही तयेमाःसा
जिगु अपील पौलय्
थुकथं च्वये मास्ति वः
कि जि विकास खनागु दु–

सतार : झापा जिल्लाया छथ्व: शोषित बासिन्दा

सालुस्ये च्वंका: धुलं बँथिला त:ह्म सूर्य
सतारया ह्मोस्तय् बुया वैच्वंगु सुन्दरीजलय् मोल्हू वइ
नसंचा इलय् हे ।
सतार – छगू जिन्दगी,
जिन्दगी छज्व: गोरूया जिन्दगी किसि न्हुयावंगु प:क्व:या
जिन्दगी ह्मापाया जिन्दगी थौंया ।
सुइगु ह्मातं लाकाहया: तया बिइफु ?
सतारया क्वाफ्ये जायक व हदवन्दी दुने तंगु हदवन्दी !
सुइगु घालं सहयाना बिइफु !
सतारया म्हंछि ल्ह्वयात:गु ताहा:तय्गु विष !
मिखां न्ह्याये मदुगु फारिबुँया दथ्वी बन्दी सतार ।
पिम्यग: निसें व्छास: वायेह:गु आँय्पातक नं वन्दी सतार !
म्हिग: वन्दी थौं नं वन्दी
द्य:लां पिंतिकाच्वंम्ह द्य: सतार ।
सतार !
छफुति च:तिया छग: अन्न जकसां ब्यु धका:
परंपरानिसें आ: तक्क नं सुइके फवना छिमिसं वरदान,
मंत वइके फुत वीर्य
सित पुसा बिइगु सामर्थ,
वरु का वरदान छंगु हे वरद ह्मातय्
लाख सूर्य व्छया नं मगा:गु तान्व:
पिहांवइ अले छंके हे ।

(२०२९-१०) (:हू ज: २०३४)

सूर्ययात म्हुछिइ फुपिं क्वो ल्याय्म्हतय्सं...

प्वंक्तां प्वक्तांजक जुइमा:पिनिगु बिश्वास मुना:
थ्वँ थुया: लव: कयाच्वंह्म सुलि–थुवालं
थौं छखाँ छचें दनाच्वंगु दु
तर जगंनिसें धोँलाना ता छाया यंकाच्वंगु
थ्व छचेँया अस्तित्व खना: जित: ग्यासेंवइ,
सायद कन्हे
वा, पों, निभा:या श्रापं लित्तु लिकाच्वंपिं
अल्याख सुकुमवासीत
थ्व छचेँ दुने सास: सास:लं जक कुंका:
छगू चिहान जुइमालि धका: ।
हाग: च्वबुइ धुंकुगु सिमाया जीवनय्
थौंया थ्व मा–भुस जुइत्येंगु ब्यवस्थां
वसंतयात बह्ल: तइ
फगत प्रतिक्षा प्रतिक्षां जक तक्येंका:
ह्य का त:गु थ्व जिन्दगी

थारिह्म म्येयाके दुरु न्ह्याकेगु आसं
खासः वियाःतइ फगत दुख्यें घय्‌सुकाः
छ व जि = क्वीया अर्थय्
क्ययासिकौ ह्वाइ थ्व सुलि–थुवालं,
फगत खोंगु नोट नंबर तंगु नोट,
जूखालय् फुट्‌वल जुइ छ व जि = क्वी ।
स्याःचाः क्वी थ्वाक्वपतिरां क्वोत
इकुचाः क्वी चिहान लुमंक्वपतिरां क्वीगु न्ह्योने
मन्ह्यं मन्ह्यं फय् क्वचिनानं तज्याय् मफुगु प्वप्वचा ।
गुलि खसुं त्वपू क्वीगु न्ह्यपुइ !
गुलि लः लः जुयाः न्ह्यानाच्वनी क्वीगु हि !
बरू सुलिमय् वनेमाःगुया वाध्यताय्
सितलामाईयाके तःकैं वयेमाःगु इलय्
खोपय् याकाच्वना थः मस्तय्‌त क्वीसं
(गुलि ध्वां क्वी आःतक्क नं)
सें स्वँ स्वाहाय्‌किंपि गुँखिचात
क्वीगु याकुंप्वालय् सुपिला च्वना नं
ह्लातय् तालं ग्वयाच्वना क्वीसं
(गुलि ध्वाँ क्वी आःतक्क नं)
थौं गुह्लिपुह्लि मखयूक न
ख्वाःपाः पुयाच्वना क्वीसं वाध्यताया
वाध्यताया धलः–
पाःलूथाय् जक लः न्ह्यायेमाः धयागु वाध्यता १
न्ह्यावलें शेर हे जक नायो यानातइगु
ईसपया वाखं मेकथं च्वये मफुगु वाध्यता २
गुइँ म्हुकंथें बुयाःवइच्वंगु योजनातय्‌सं
चुंपाकःचां थें जासिक्येसियात हिस्यानाच्वंगु

खालि त्वालाहाँ स्वयाःच्वनेमाःगु बाध्यता ३
सूयं हे तान्वः सहयाये मफुगु ति–ह्निनय्
मिखा तिस्सिनाः बहःनी धयाःच्वनेमाःगु बाध्यता ४
आदि आदि बाध्यता ५
फगत बाध्यता जक ल्वसुकातःगु म्हुतु
फगत पत्तीजक तयेकातःगु मिखा
फगत गुर्खालौरी जक तयेकातःगु तुति,
थुभिगु छु अर्थ दु, छु अर्थ दु छु अर्थ ... ...
क्वीगु सासःया छु अर्थ
तां–भतू जुयाः जक म्वायेगु जूसा
क्वीगु मिखाया छु अर्थ
कानाकानापिच्चा जक ह्यितेगु जूसा ।
थौं क्वीसं थ्व बाध्यता स्वये मफयाः
मिखाय् अल्कटरा पाना व्छय्
कन्हे क्वीगु बीर्यं कांपिं मस्त बुइ
थ्व विश्व मात्र "ख्यूँ ख्यूँ" धकाः
थौं क्वीसं थ्व बाध्यता हाचांमगाःस्ये
थःगु तुतिया गुर्खालौरिसं तःक्येंका तये
कन्हे लंग्रापिं मस्त बुइ
थ्व विश्व मात्र लँ मदुगु बाऊः बुँ धंकाः
अले, अले क्वीसं थःगु नागरिकताया दसि–पौलय्
थःगु किपा तिकागुया छु अर्थ ल्यनी ?
वागमतीया सिथय् च्वना नं
छ्यघुतु लः त्वनेया निंतिं
इन्कलाव हालागुया छु अर्थ ल्यनी ?
क्वी क्वीगु अर्थय् म्वायेत
क्वी क्वीगु आक्सय् ब्वयेत

ने. सं. १
छापां :
मू : ४.

ब्याक

पिका

क्री क्रीगु लँय् न्ह्या: बनेत
थौं क्रीसं
डाईनामाइट तया: मुइकेमा: थ्व बाध्यता
(जि स्यू विस्कानिसें पासाचःह्ले तक लिपु–लिपु जाःगु भखारीं
थन सायद हे जक बाध्यता तछ्याइ,
क्रीत ला बार व क्यासिनोया फ्लूडलाईट मखु
ख्यः न्येंक खइगु जः मालाच्वंपिं
नांगा तुतितय्गु पलाः माःगु दु)
थौं क्रीसं
डाईनामाईट तयाः मुइकेमाः थ्व बाध्यता
(बाध्यता घय्पुनाः गुलि नक्चरा जुयाः क्री त्वं वने
हि कयाः लः त्यासा पुली थ्व सुलि थुवालं)
मखुसा, जिन्दगी छकः सिइमानिगुया अर्थ छ्याछ्यां
पामिला तंगु सर्गतं क्वत्येकाः
गंकि फ्वनाच्वनेगु अपराध खः,
घोग्गिगु राशनं थ्वँ थूगु सिइक सिइक नं
म्हुतुइ ई ब्वीका च्वनेगु द्वं खः ।
ह्लाकं खः
थिइवं फोताबयेका पुइ फु (वरू ग्याये मज्यू)
हः मखु
हागः नापं च्वफुनाबिइमाः
जग फ्यासुगु धराप–छ्चों
हानं मेकथं दना बिइमाः
सूर्ययात म्हूछिइ फुपिं क्री ल्यायूह्मतय्सं
थौं थ्व सुलि थुवाःया सुलि
चुंचुंथनेमाः चुं चुं ।

(२०३०–४)

(हलिमलि १०९४)

आत्मसर्मपित, ख्वाउँहि न्ह्याकाच्वंपिं मुस्यांप्वाःतय्त छ्सः

अरे !
आत्मसमर्पित, ख्वाउंहि न्ह्याकांच्वंपिं मुस्यांप्वाःत !
खाउँहि न्ह्याकाच्वंपिं आत्मसमर्पित मुस्यांप्वाःत !
छिमिगु मिखां लाख मिमलः पम्हुइगु स्वयेत
गुलि आय्बूचाः थ्व युग,
छिमिगु म्हुतुं
सुथँय् तकं सात्तु वंक इनल्काब – बम तज्याइगु न्यनेत
गुलि हथाय्चाः थ्व युग,

ने. सं. १
छापां :
मू : ४.

ब्याक

पिका

म्होसतियाः छकः क्वस्वयाब्यु थ्व तुंथी
गुलि वाथावाथाकं
छुरछुर सिधुलंजक त्वपुयाच्वंगु ख्वाःपाः अन,
गुलि वाथावाथाकं
कूचु जक ज्वनाः कंचिदाःगु ल्हाःपा अन,
गुलि वाथावाथाकं
द्वक जक म्हय् दिकाः ह्वगंगु नुगःपा अन,
ई आयूबूचाः थौं अन –

गेरवक्स तज्याःगु ट्रक घ्वाघ्वां
क्रुसुकाः तयाच्वंपिं यात्रुत खनाः
लँ घाकुचाः थौं अन—
खासाया म्हय् ग्वःतुला
तिसिहिं विकास धुसुन्ह्याःगु खना,
गुलि भाः क्वकाःगु जिन्दगीया अन ।
अथेनं ख्यूँथाय् च्याना बिइमफुपिं अरे, मुस्यांप्वाःत !

मिं थियेका बियानं म्वी मफुगु पडका थें
क्यालेण्डर क्वचायानं न्ह्यलंमचाःगु न्हू-दँ थें
छगू उपहास जुयाः ब्वलनाच्वन छिपिं
ब्लाय्कं टिकट न्याये मखंगुया विद्रोह तछ्याना:
फसंपूगु फक स्वयेमखंगुया विद्रोह तछ्यानाः
शहीदया हि फुति लःधकाः वस् लः धकाः ...
फगत छगू ग्याच्वः घानाः थःत सुचुका च्वंच्वन,
स्वैतं कने मफुगु मन्त्र घानाः
थः थमं हे वं - हू वयेका च्वंच्वन
थःगु जिन्दगोया भाः क्वकायेके बियाः ।
... ... लँय् ध्वदुइगु प्रत्येक गाः
घंगः खः तुतिया निंतिं,

तर छुं मखु व ल्हाना, हाचांगाया वनिपिंत ।
... ... त्वाकः इल्ल दःगु थ्व देश
छगु खुकुरी कुचाकुचायानाः वांव्छये मफुगु
कंचिदाःगु ल्हाःतय्गु थ्व देश
धन छगु सुपःहे ताहा जुयाविइफु
अल्याख तुतितय्त ख्याच्वःबियाः ।
(गो छिमिके थौं अमरसिंह ब्वनागु पाठ ?
(गो छिमिके थौं बलभद्र थ्वीकागु पाठ ?
(गो छिमिके थौं गंगा तज्याःगु नुगःपा ?)

\+ + +

ख्याच्वः –
गुलि ग्यात ख्यानायंकी वं,
फसं पुइकगु फक –
गुलि स्वयाबिल न्ह्यपु चा, नौ यानायंकी वं
छिमिगु हि क्रन बरफ बरफ जुइक ।
अरे ! क्वारक्वर खुनाः पिंहां वा थ्व सम्मोहनया पर्दा
थ्व तुँया विवशता कंठ वयेकी
न्ह्यानाच्वंगु विद्रोह ह्वगंत्वाचाय् प्वंकेगु मखु –
सुल्प्या,
ख्याःत, उत्पादन जुइगु कारखाना,
याकः खुकुरी
थुमिगु अन्तपुरे तछ्याय्माः थ्व विद्रोह !
ख्वाउँहि न्ह्याःगु मुस्यांप्वाः जुयाः मखु
नसा नसापतिकं स्प्रिट स्वथनाः म्वायेमाः
खः स्प्रिट स्वथनाः ।

(२०३१-२) (ससिबा १०९४)

छुँयागु परिवेसय् ब्वलनाच्वंपिं कुसितय्‌गु आक्रमण

घच्चायुपुस्येच्वंक थौंतल्ये नं व्कीके
थाःगाः मदुगु सहनशीलता म्वानाच्वन
छुँया परिवेसय् ब्वलना वःपि कुसियय्‌सं
थःगु हि सायेक सायेक नं
म्वाथःगु छपाः सुखुती ग्वःतुले खनाः
व्कीगु लुदं म्वानाच्वन ।
गजिकयाः लठुगु व्कीगु चेतना
फय् दुहाँपिहाँ जुये मज्यूगु क्वथादुनेया बिद्रोह व्कीगु,
खंला, ख्वालय् मखु न्यतालय् हाकलं ईकाः
थकया वयंगु व्कीगु मर्यादा;
खंला, सुकां चिनाः चखुंचा ब्वयेकाः
ह्मितिगु कासा - व्कीगु स्वतन्त्रता;
थुलि अप्पो थ्व छुँया परिवेसय्
मर्यादां गुलि मान फइ ?
थुलि अप्पो थ्व कुसितय्‌गु आक्रमणय्
स्वतन्त्रता गुलि स्वतन्त्र जुइ ?
सके, ब्याक्क थासय्
छुँ, कुसि म्वायेफुगुया अर्थ –
व्कीसं थःगु ल्हाः ल्ह्वनाः मस्वयानि
वं गुलि यांकयाः कयेफु,
व्कीसं थःगु तुति ल्ह्वनाः मस्वयानि
वं गुलि हाचांगाये फु;

बरकछि, घच्यायुपुगु सहनशीलताया सम्मोहनं,
म्वाभःगु संतोषया सम्मोहनं,
थौं थ्व च्वीं च्वोंपूगु थासय्
स्वः स्वः चःति ब्वया वनिगु थासय्
सगरमाथा चिकुज्वर लुमंकाः
थःगु ह्लाः तुति कचिदाय्‌का च्वना
लुसि द्योने कवाज ह्मिताच्वंह्म कुसि
'तिक्क' मिक स्याना मव्छस्ये
थःगु ग्वालि किचिकिचि यानाः नयाःच्वंह्म
छह्म छुँयात 'म्वाक्क' प्यंका मव्छस्ये ।
अरे ! थौं छपाः म्वाथःसुखुया च्यूताय्
मिम्, वाछ्छाः कुसितय्‌गु मूल्यांकनय्
व्कीसं थःगु हियात छाय् बह्ः तये ?

\+ \+ \+

सायद, व्कीसं डाल्फ ह्वलय्
छक्व कुसित सुखुगनी
तर छुँया अस्तित्व ?
थ्व अस्तित्व म्वातले
व्कीगु हिया छु ग्यारेण्टी ?
(हानं हानं कुसि इल्ल दनाःवयेफु)
वा ! छुँ सिइगु वासः (Rat poison) ह्वलय्
व्कीसं थःगु छ्येँया कुं कुलामय्
वरू स्वांपुयाः
कास !
व्कीसं ह्वलागु विष नयाः छुँतय्‌सं
व्कीगु नसा चिप मयायेमाः ।

(२०३१-६) (नसंबा १३-१, १०९४)

जिगु आज्जु, गन जि थ्यंकेत . . .

सिना वनेगु स्वयाः नं मावकुस्येच्वंगु थ्व विश्वासयात वह्लः तयाः
थौं गुवलें दिकु मात्या कायेमफैगु
वर्तमानया चक्काय् चाकःलिपंपं ह्मिताः वना
छगू आज्जु घानाः कास ! जिगु नांगागु ह्म
                    निभालं क्वयक मप्वीमा
ऐ ऐ ऐ :   कास ! जिगु ह्लाः तुति कचिदायक
                    चिकुलां ख्वाउँ मथिइमा
ऐ ऐ ऐ :   कास ! आकाश भ्वलुया वागाइवेले
                    सुपलि क्वे जकसां छकूचा थाय् ल्यनेमा
ऐ ऐ ऐ :   कास ! सुकूगंगु आतापुतिया बाध्यताय्
                    लः त्वनाः दुरुयागु बिल पुले म्वालेमा
ऐ ऐ ऐ :   कास ! ... ...
तर, जिगु आज्जु थ्येंकेगु लँ दुच्छी—
खासायात लगाम क्वखाय्काः
विकासं सलः गया च्वंगु इलय्
ह्मच्छि अन्तरिक्षयानया विज्ञापन तिका तःपिं
जिगु देशया ठेक्केदारतय्सं
विकासया धलःपती सगरमाथाया नां दर्ता यानातःगु खने,
गमलाय् वा पिनाः
समाज्यां हर्षबराईं यायेगु मृगतृष्णां ध्ये ध्ये चुइका तःपिं
कू तःकूया निर्बोध थुवाः त खने,
थःतहे प्याका तयेमफुपिं बफरा बुंगाः तय्गु नुगःपाय्
ह्मनं ह्मनं लः पिकायेगु क्रूरतां

अल्याख पम्प ऊवाबियाः
'शोषणरहीत' या ख्वालय् ह्माकलं इकातःगु खने,
क्षयं नुना यंकाच्वंगु फगत क्वेँ क्वेँ जक ल्यंगु थ्व देया म्हछिं
आःनं अकुपंचरया निंतिं अल्याख मुलुं तियाच्वंगु खने,
क्यातुपिं कन्हेया अल्याख अरनिको, अमरसिंहपिनिगु म्हुतु जायक
नवहिटलरतय्गु म्ये क्वचिनाच्वंगु खने,
थुकथं जिगु आज्जुया लँ दुच्छि
खाःबाक्कु ह्वलाःतःगु खनेबलय्
तुति पिइया वइ,
कस्सिक मिखा तिसिइ मास्ति वइ,
तर –
थौं
मिखा तिस्सिइवं जक देने फैगु जूसा
लाख कुम्भकर्णतय्गु न्ह्यो लाका हये
थौं
तुति मदय्वं जक न्यासि वने म्वालिगु जूसा
लाख चुपि हयाः तुति ध्यना व्छय् ।
तर
जि चाः
जि गुलि लिफःपुलाः विस्युं वनेत स्वये
थ्व संगु ग्वाराथें नित्तुन्यूगु ई स्वमलंकुसे
उलि उलि जिगु न्ह्योने
शत्रुं बलात्कार यायेत थस्सः पाय्कातःम्ह कुमारी –
जिगु देशया भविष्य
चिल्लाय् दना हइ
बियागु म्हुतुइ फ्यातफ्यात कना च्वंम्ह ब्यांचियागु आत्मां
जिगु पौरुषताया खापा घाराघारा याःवइ

जिं थःत उद्घाटन यायेत स्वये अले –
कन्य जिक्को मिखा तःग्वय्‌क कनाः
ह्ाले जिक्व सः तस्सः यानाः,
म्हूचिइ जिक्को ह्लाःतय् बःथनाः,
(सायद, थुबले छम्हू मसां - खिचात आय्‌बूचाइ
जितः लाश यानाः सनां वयेत
सायद थुबले छम्हू घाट वैद्यत आय्‌बूचाइ
जिगु क्वाःगु सासः च्वापयानाः
मत्येकं अर्धजलय् थ्येना व्छ्येत,
तर, जि सिइ मखुनि
हिं वँ थिलातःगु वंताया कुह्लां
इन्क्लाब महातले
ह्मय्‌खाया पपू छुनाःतःपिं लाख कोतय्‌सं
आत्महत्या मयाःतले)
सःतय् जि अले –
खाःबाक्कुं लसकुस यानाच्वंगु विकासया लँय्
पलाःछिइ माःपिं अल्याख तुतितय्‌त
जिगु मिखाय् मिखा तनेत;
जिगु सलय् सः तनेत;
जिगु ह्लाःतय् ह्लाः तनेत;
गुकिं जितः आय्‌बुक्क पियाच्वंम्ह जिम्ह श्राजुपाखे
जि न्ह्याःवने फइ –
लखय् सगरमाथा दर्ता याइगु आप्ति ह्लाःत त्वःथुथुं,
गमलाय् वा पिइगु न्ह्यपुत तःछ्याछ्यां
बुंगाःया नुगःपा ह्वखनीगु पम्पत त्वःथुथुं
अकुपंचर याइपिं नवहिटलरतय्‌गु मृग तृष्णाय् मिँततं ।
(२०३२-१) (कुलां १०९७)

इनाप छम्ह भियतनामियागु

क्षेप्यास्त्रयागु धेंधेंबल्लां ख्यूँसे च्वना वंगु थ्व कुलां,
नकचां बुया वयाच्वंगु उपनिवेषवादं त्वा ह्लाःगु लँत,
नापामं ळवाब्यूगु भियतनामया घाःत,
एशियाया वाबुँइ चेस म्हितःवःपिं दोहँ तय्‌सं
न्हुया तःगु पुवाचात,
जिगु लुखांपिने
गुल्पा ज्वनाः ळवाताहाँ दनाच्वंगु इलय्;
जितः,
अय्‌लाखं ध्येघ्येचूगु म्ये मखु
अय्! महान गायकत
अल्याख न्गुयेन ट्रवाइतय्‌गु वाखं न्येंका ब्यु,
लः मखु, गद्धार गुँखिचातय्‌गु हि घत्‌घत् त्वंके ब्यु,
'मिह्ल' या देशय् जि थुकथं हे म्वायेमाः ।
जिगु हिनुली न्ह्याना च्वंपिं अय्! ज्वालामूखित!
छिपिं दुसुनावनेगु स्वयेमते;
चि मदुगु गंगु छुचुंमरि मखु
गद्धार गुँखिचातय्‌गु ला चः चफुनाः नके ब्यु –
थ्व भिक्षुं बन्दूक पाछाय् धुंगु देशय्,
मांया दुरुपा मखु
संगीन व बूट ल्वस्वीमाःपिं काचिमस्तय्‌गु देशय् ।
(२०३२-१)

गंगा, छंगु अमर कुतःया लिच्वः

अक्सिजन मगुदु लःया जीवन घानाः च्वनेमाःगु इलय् नं
जिगु ब्याक्क हिनुली छस्वां जुयाच्वंगु सः
गंगा ! छंगु अमर कुतलं
उवले हे नसंचा जुयाः पिदंगु इतिहास स्वयेबेले
थौं, थ्व सः
सगरमाथाया अस्तित्व छस्वां जूथाय् तक्कं
निभाः थें दन्न त्वे माःगु खः;
छक्व हे क्वथा दुने
दाजु श्यामयात हाइसंचो जूथें
किजा रामया चःति लिलाम मजुइ माःगु खः;
अथे नं
नपुंशक गथुतय्गु कोरो ह्लाःया सुचुकुचुं
ब्वलने माःगु क्यवया न्हातिका स्वां–जिगु सः
गंगा ! छंगु कुतः
थौं तक्क नं
सब्वु चान्हय् जेल थ्वक्क
खवर्दारी हालेमाःगु कैदीतय्गु म्हुतु जुयाः
म्वाना च्वने माःगु स्वयेबेले
प्रत्येक नसंचा
बारूड जुयाः मुइ माःगु दु;
भाजंया संकीर्ण घेरा हाचांगाया
कःनि थें मुइ माःगु दु ।

(२०३३-२)

खालु नं चाकु धकाः म्वाय् मालिबेले

लँ दुच्छि न्ह्यपुया बासा लायाः
खालि गुँखिचातय्गु जक लसकुस जुइगु
थ्व राष्ट्रिय निकुञ्जय्ः–
थ्वक्तांगु छ्चोंतय्सं ख्यें-सगं काःगु समाचार
जिगु दे न्ह्योज्याःगुया दसिपौ जुया दँ वइबेले;
क्यालेण्डरया पौ फातापूगुया लिच्वःकथं जक
जिगु देया भविष्य नवीनकरण जुइगु स्वयेबेले;
पवित्र बागमती दथ्वीतयाः
निगू सिइसं शहरया दक्व खि-चो
द्वचिना वनिगु स्वयेबेले;
येच्चुगु लखय् लालकाय् मखनाः
अल्याख असला न्यात फिसलय् फाताफाता पुलाः
समुद्रयात सराः वियाच्वंगु स्वयेबेले
सल्लाघारी, छ्चों क्वेलाकाः यतय्प्येतय् गायाच्वंपि लाप्चातय्सं
थ्व खाइगु सत्ययात ल्हापाथानाः समर्थन याइबेले
जिगु मिखां न्ह्याय्दक्व
ल्याय्म्हो आत्मतय्त सःतय् मास्तिवइः–
अय्, शहीद सिनाः सना वनाच्वंपिं गुथ्यारत !
मखंला, क्वीगु न्ह्योने मृत्यु क्वन सशक्त;
गन वाचिदाया च्वन क्वीगु व चेतना
न्हंकेत दनिगु मसांया अस्तित्व,
ल्यूल्यू वंतले सीम्ह न्ह्योने तयाः

मृत्युंजय क्षी गथे ज्वी फइ,
न्ह्यपु छगलं मरफिनय् स्वथना:
सचेत धका: गथे म्वाय् फइ,
सिक्यें थें गंप दुने
वा उरेजूगु पेट्रोल थें मिशिन पिने
छुं खया: नं छुं मखु थें
छुं खना: नं छुं मखं थें
यातांप्यांतां दे तंपि थें
थ्व निकुञ्जया विवसताय्
बाइं बाइं तुंदा:गु लु (दृश्य)
त्वालाहाँ त्वालाहाँ, आताहाँ आताहाँ
मिखा निगलं जक तिका कयां
क्षीत शहीदं ब्यूगु इन्लकब
बज्रं थें गन क:वने फइ ?
थँ बरू थ:त प्याकुतिं न्याका:
विघ्न यायेत उगु लसकुस;
ल्ह्वँ, तप्यें कि थ:गु ह्ला:त
क्यारक्ुर खुयेत उगु दसिपौ;
या तयार गुप्तां मग्यास्ये
कय्की लाप्चा कुतुं वयेक प्यात्त;
निर्माण जुइ अले भविष्य क्षीगु
क्षीगु यानालि थ्व वर्तमान,
लुबुँ वहबुँ निखे सिथं अले
अनियाइ शुद्धगु न्ह्या: खुसियात
छाय् महाली अले सक्कलि डांफे उमंगं
क्षीगु हि च:तिया निकुञ्ज खना: ।

(२०३४-७) (बज्र १०९८)

गुपचुप समुद्रया म्हय् किसिदम्ब:

थौं जि खना गुलिखे मनूत
फगत जित: भिंकितिनि धयागु
विश्वासया सिंरिज ल्वसुके बिया:
कँथुप्वालं वा:मचायेक फसय् ब्वैच्वंगु धू–कण स्वथना:
थ:गु प्वा: थनाच्वन फुस्लु धक्का: ततं ।
खनं+(तनिगु) व–(लिकाइगु) ल्या:चा: दुहाँ मवंगु
न्ह्यपुयात फुरुङ्ग याना:
मिखाय् मोती-बिन्दु तछ्याये फैगु मृग-तृष्णा ब्येकुं च्याना:
ह्लासय् खा:मदुगु सुलचं क्वखाय्के बिया:
मुसुकाया च्वन सिन्हाय् म्वाकुम्वाकुं ।
थ्व अभिनय मखु, ख: यथार्थ;
पत्या: मजूसा
क्वें प्वालं सूर्द्यो कुतुं वया नं
द्यो ख्यूं नि धका: व्छालिसुखुं त्वपुया:
थ:थमं मनकथा ल्हानाच्वंपि
जिगु देया अल्याख गांवासीतय्गु न्हाय्पं दुने स्व–
ब: ब: देतना: च्वंगु दु ह्लाय्पं प्वीं स:हे ताय् मदयेक,
पाखा बुं प्यपुना च्वंगु
तुंति पालिया तप्येंगु रेखात क्वग्येला: स्व–
किचिकिचि कह्ल:तय्सं हुयायेंका च्वंगु दु
यिमिगु भाग्य रेखाया अस्तित्व,
ह्यच्छि तिकिनंगु च:ति

थ्यपुना च्वंगु भोटों सुरक्षाया नामय्
चुसेयानाच्वंगु दु श्रमया अस्तित्व हिस्याना:,
चेतनाया म्ह त्वपुइक बँथिलात:गु दु
फुस्लुगु पवित्रताया सौ ल्वाक्छ्याना:,
ल: मखु, इज्जतय् लुफिहाना: पिहाँ:वगु न्हासितया: सौ बाली ।

थुलिहे मखा थौं जिगु गां निर्वोध, पवित्र, सरल धका:
विभूषणं छाय्प्यूगु विज्ञापनया लब: !
जिगु गां 'शान्त' धका: न्हि, खै ल्वाक्छ्याना:
शान्तिया म्होस्तय् तिका: त:गु स्वां–सिन्ह: ।
कुचाल आ:ला– –
तिन्हिनेया निभालं लाय्बुइका:
जिगु देया दे-थुवा:तय्त न्ह्योया खोरय् स्वथना तयेकेगु;
फगत फुस्लु धक्का:या क्रमय्
निर्वोध, सरलता लिलाम याका च्वनेगु;
उकुस मुकुस स्या: घा: चिच्याय् दंगु भ्वखा
कथित 'शान्त' या सेफय् स्वथंकेगु ।… …
थौं ई पाकय् ज्वी धुंकल
लखय् गौरवताया म्ये च्वइगु कुतलय् न्हि दाया: ।
थौं ई आय्बुचाये धुंकल
मिखाग्व: पतिकं ख्वबि मखु बरु स्वयेत मिब्वाला ।
वा, लसकुल दु–
सुनां जिम्ह निर्दोध देथुवा:तय्गु नुग:पाय् चेतनाया मिखा किइ
कथित शान्तिया ह्मय् दाग–मत च्याका:;
वा, लसकुस दु–
मुनां थ्व ईया ह्लिदा:गु घा: अप्रेशनं सिच्चुकी
गुपचुप समुद्रया ह्मय् किसिदम्ब: थना: ।

(२०३४–६)

पाल्चा च्याके हे मा:सा

दुरु ल्वहँया थाँ न्ह्योने
वा ह्लाय्कनं जक चा:हुयेका त:गु क्वथा दुने
सितिकं पाल्चा च्याकां छुयाये पासा !
छाय्कि अन दुने खनेदैगु फुक्क किपालुं
छंगु मिखा तिरिमिरि कनी ।
सके, सहयाये थाकुक्क लिच्व: दना वइगु
ज:या रेखातय्सं
छंत कां याना बिइ ।
वरु वा (पाल्चा च्याकेहे मा:सा)
थ्व ख्यूँगु क्वथा दुने
गन अंग:तय् प्वाथाय् दु
सर्दिं याना: यिमिगु ह्मय् छ्येँगू तज्या:
पिच्चु मजु अले फुसफुस लिगं लिहाँ व:गुलिं
तिरिमिरि धायेक किपालु क्येनेगु औकात मदु;
ख: थुजोथाय् हे च्याकी पाल्चा–
थ्व अंग:तय्सं
गुलि न्ह्यै पुक्क सास: ह्लाना:
ज:या रेखात घुतिका व्छै
कन्हे थ: थ: हे नं ज:या मुहान जुया: ।
छंगु मिखा कां जुइगुया पलेसा
जल्ल थिइ हिरा जुया: ।

(२०३४–७) (ह्यू.पा: १०६८)

भियतनामया लिच्वय् एभरेष्ट

जव भियतकंगतयुसं
दा-नाङयात घयूपुगु सूचं न्यने,
नुगलय् लयूता दनी–
थ्व धरती
सूर्यं सुथः प्वंकाः ब्युस्येंली
सुपाँय् जकं
गुलि धकिं जुयाः म्वाये फइः
हाईपोङया न्याचातयुसं
माळीतयूत धोंलाःगुया दसि–पौ
आकाश छकुर्ति तिका ब्युसेंली
फीसं छकः
मिखा जक उलेमाः
थ्व एभरेष्ट जकं
गथे सुंक द्यनी–
ह्नछि पिने भुनाः च्वापः गाः
ह्नछि दुने कुनाः हाब्लासा ।

(२०३४-६)

'हाबलासा' जि खना कथं

– माणिकलाल श्रेष्ठ

नेपाल भाषाया विभिन्न पत्रपत्रिकाय्, खास यानाः सितु पत्रिकाय् पिहाँ वःगु कवितात ब्वनाः ब्वमिपिंसं छह्म गावकं प्रतिभा दुह्म कवि धकाः म्हसीकेधुंकूम्ह कवि योगेन्द्र प्रधानयात "गाजलं दाःगु चा' कविता संग्रहया माध्यमं छह्म "न्हू- कविता" या च्वमि धकाः बांलाक हे म्हसिइके धुंकूगु खः । आः 'हाब्लासा' या प्रकाशनं थ्व धारणायात (वय्कः न्हू-कविता' या च्वमि धयागु धारणायात) बांलाक हे बल्लातुका बिइ ।

वय्कःया कवितायात 'न्हू–कविता' धकाः नां छुयागु न्हूगु प्रवाह वा न्हू बिचारधारा हःगु वा थौंया जनताया आकांक्षाया प्रतिनिधित्व याइम्ह कवि धयागु अर्थं मखु, (थ्व गुण वय्कःया कविताय् मदुगु ला मखु) बरु 'न्हू' व कविता निगू शब्दयात '–' चिन्हं गथि चिकाः 'न्हू–कविता' धयागु शब्द छ्यलागु खः, मतलब द्वलंदो न्ह्योनिसें या परम्परा कथं न्ह्याज्यानाच्वंगु कविता नांया विधाय् न्हू–धाः जुइक, विधाया रूप हे छुं भति हिउगुलि कविता जकं धयां मगानाः न्हू- कविता धाये माःगु विश्वया विभिन्न देशया साहित्ये झिगुंगूगु शताब्दीया अन्त व नीगूगु शताब्दीया शुरुइ विकास जूगु 'मडर्न-प्वेट्री', 'आधुनिक–कविता' वा 'न्हू-कविता' अन्तर्गत वय्कःया कविता लाः ।

यूरोपया साहित्य समालोचना क्षेत्रय् 'न्हू–कविता' धायेवं हे कल्पना-या ढङ्ग वा विचारधाराया प्रवाहसिकं अभिब्यक्तिया न्हूगु धकाः सामान्य रूपं थुइको । फीथाय् 'न्हू–कविता' धयागु शब्द विभिन्न अर्थे छ्यला च्वंगुलि विभिन्न मनुखं विभिन्न अर्थ थुइके फु । 'नःलि' कविता मुना व समालोचक काशीनाथ तमोटजुं सम्पादन याना दीगु "आधुनिक कविता"य्

मं थ:गु समकालीन कविया कवितायात आधुनिक कविता धयात:गु दु। थ्व हे कारणं याना: योगेन्द्र प्रधानया कवितायात 'न्हू-कबिता' धयागु अर्थ थुलि ताहाक: व्याख्या याये मा:गु ख:। पश्चिम यूरोपया आपालं देशे झिगुंगूगु शताब्दीया अन्तपाखे व:गु, एशियाय् जापाने वयासिकं न्ह्योहे पिदने धुंकूगु, तर दक्षिण एशियाया भारत, पाकिस्तान, बाङ्गला देशया साहित्ये अंग्रेजी साहित्यया प्रभावं तिनि व:गु, नेपाले वया नं लिपातिनि दुहाँ व:गु "प्रतीकात्मक अभिव्यक्ति" हे मूल विशेषता जुयाच्वंगु न्हू-कविता योगेन्द्र प्रधानया 'हाब्लासा' संग्रह ख:।

तर नेपाल भाषा कविता-ख्य: या न्हू-कविता बांलाक अध्ययन याना स्वयेब्यले अंग्रेजी कविताय् थें प्रवाहया विभिन्नता दया: "प्रतीकात्मक अभिव्यक्ति" छता हे जक मंका: रूप जूगुलि प्रतीकं अभिव्यक्ति यायेगु यात हे आधुनिक कविता धाये मा:गु स्थिति झीगु न्हू-कविताय् मदु। अझ नेपालया हे दुने विकास जूगु नेपाली भाषाया आधुनिक कविताय् थें नैराश्यं जा:गु वर्तमानया मान्यताया अस्विकृति वयना: भविष्ये आस्था मतयेगु व अराजकतावादी व्यक्तिवादी प्रवृत्ति नेपाल भाषाया न्हू-कविताया बहुसंख्यक कविताया रूप मखु। प्रतीकया माध्यमं अभिव्यक्तिया नापं कविताय् छ्यलेगु उपमा व किपा (imagery) या मौलिकता, विषयवस्तु जन जीवनलिसे सत्तीगु स्वापू दुगु, बहुसंख्यक जनताया आकांक्षाया प्रतिविम्ब यायेगु विचारधारा व स्वाधीनताया निम्ति राष्ट्रिय व अन्तर्राष्ट्रिय संघर्षया समर्थन थौंया नेपाल भाषाया न्हू-कविताया मूल स्वरूप ख:, थ्व स्वरूपया बांलाक प्रतिनिधित्व योगेन्द्र प्रधानया "हाब्लासां" यानाच्वंगु दु।

नेपाल भाषाया न्हू-कविताया मेमेंपि कविंपि लिसे आपालं खंय् मंका: जुया: नं योगेन्द्र जुया 'हाब्लासा' संग्रहया छता निता विशेषता जि खना। न्हू-कविताय् अभिव्यक्ति प्रतीकया माध्यमं जुइगुलि प्रतीक वं किपा छ्यलीब्यले फक्को मौलिक यायेगु कुतले ज्ञान, विज्ञान, राजनीति, पौराणिक बाखं विभिन्न क्षेत्रं किपा त्यासा कया: छ्यलीब्यले न्हू-कविताय्

प्रतीक व किपा थुइके मफयेक थाकुइगु, व अभिव्यक्ति तस्सकं क्लिष्ट जुइ यो, योगेन्द्रया 'हाब्लासा' कविताय् थथे मजू। नेपाल भाषाभाषी नेवा: जातीया संस्कृति, नेपालया ऐतिहासिक परम्परा, विश्वया प्रगतिशील राजनैतिक आन्दोलनया सामान्य ज्ञान दयेव 'हाबलासा'य् च्वंगु कविता थुइके फु।

मेगु खँ, नेपाल भाषा कविताया क्षेत्रे पश्चिमी कविताया प्रभाव ला:ब्यले शुरूइ खने दुगु रोमान्टिक प्रवाह अर्थात् कल्पना चवन्ह्याना: ब्वया वनीब्यले वास्तविकतां यक्को तापाइगु रोमानिवादी त्वचं "हाब्लासा" मुक्त खने दु। अले 'हाबलासा' कविता संग्रहं क्यना च्वंगु दकले त:धंगु खँ ला छु धा:सां कवि योगेन्द्र प्रधानया कविता रूप (form) या दृष्टि न्हू-कविता ख:सा, विचारधारात्मक प्रवाह कथं प्रगतिवादी कविता ख:। हानं, मभि मंनिया विरोध यायेवं, परम्परागत मान्यतायात हाकुतेनेवं हे जक प्रगतिवादी जुइमखु। समाजया मभि मंन खना: जीवनप्रति हे विरक्ति ह:सा पलायानवादी जुइ। सच्चा प्रगतिवाद जनपक्षीय जुइ, जनपक्षीय साहित्यं जनताय् आस्था तइ, जनताया अपार शक्ति दु, समाज व प्रकृति हिले फुपिं जनता ख:, थ:गु भविष्य थम्हं दयेके फुपिं जनता ख: धका: विश्वास ज्वनी। मभि मंनिया विरोधे छ्वया जुया: मभि मंनियात लिना छ्वयेगु प्रेरणा व भविष्ये आस्था तयेगु सन्देश बिइम्ह कवि प्रगतिवादी ख:। "स्वां थ्वयेन्ह्यो कं लिना छ्व" धका: आह्वान यासे "ओता ह्याउंया वइगु" उज्ज्वल विश्वास कवि योगेन्द्र प्रधानयाके दु। "माथं वंगु नुग: पाय् थारा थारा गंगु म्हुतुसि दिका: कय्कुना: स्वाय् मा:पि मस्तय्सं" विष घ्ुतिने मालीगु स्थिति दुसां उकिं पिहाँ वनेगु लंपु कवि खं। 'हाब्लासा' संग्रहया प्रत्येक कविताय् थौंया खिउंगु वातावरण व हाकु सुपाँय्, खिउंगु चाया चित्रण दुसां कन्हय्या सुथया ह्याउं निभा:या ज: कवि क्यना हे च्वंगु दु। 'हाबलासा' कविता मुना प्रगतिवादी न्हू-कविता ख:, अभिव्यक्तिइ न्हू-कविता, विचारधाराय् प्रगतिवादी। ○